

INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING KASBIY-AMALIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Djurayeva Zarnigor Zaynilobiddin qizi

Oliy ta'lim Fan Inavatsiyalar Vazirligi Osiyo Xalqaro Universiteti

Iqtisodiyot va pedogogika fakulteti magistranti

zarnigordjurayeva0@gmail.com

+998950686221

Annotatsiya. *Zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning kasbiy-amaliy kompetentligini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Global iqtisodiyotning tez o'zgarishi, texnologik inqiloblar va mehnat bozorining yangi talablari ta'lim muassasalaridan innovatsion yondashuvlarni qo'llashni taqozo etmoqda. Ushbu maqolada talabalarning kasbiy-amaliy kompetentligini rivojlantirishda innovatsion metodikalarni takomillashtirish masalalari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar. *Kompetentlik, innovatsion yodashuv, ko'nikma, bilim, ta'lim, nazariya, model.*

Kasbiy-amaliy kompetentlikning nazariyasi asoslari yuzasidan yaqin o'tmishda kasbiy kompetentlik xususida fikr yuritgan olimlarning nazariyalarini o'rganishda quyidagi mulohazalarga duch kelindi. Kasbiy kompetentlik tushunchasi pedagogik fanlarning markaziy tushunchalaridan biri sifatida XX asrning oxirlarida shakllana boshladi. Zimnyaya I.A. ning fikricha, kompetentlik - bu shaxsning muayyan faoliyat sohasida samarali harakat qilish qobiliyati bo'lib, u bilim, ko'nikma, tajriba va shaxsiy sifatlarning uy g'unligini o'z ichiga oladi.

Khutorskoy A.V. kompetentlikni uch darajaga ajratadi: asosiy kompetentliklar (barcha kasb egalari uchun umumiy), umumkasbiy kompetentliklar (ma'lum soha mutaxassislari uchun) va maxsus kasbiy kompetentliklar (aniq kasb uchun zarur). Bu yondashuv ta'lim jarayonida har bir darajadagi kompetentliklarni maqsadli rivojlantirish imkonini beradi.

Verbitskiy A.A. kontekstli ta'lim nazariyasida kasbiy-amaliy kompetentlikni rivojlantirish uchun o'quv faoliyatini bosqichma-bosqich kasbiy faoliyatga yaqinlashtirish zarurligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv akademik bilimlardan amaliy ko'nikmalarga o'tishni osonlashtiradi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalari an'anaviy metodlardan tubdan farq qiladi. Slobodchikov V.I. ta'kidlaganidek, innovatsion yondashuv talabaning sub'ekt sifatidagi faol pozitsiyasini, o'z-o'zini rivojlantirish va ijodiy potentsialini ro'yobga chiqarishni nazarda tutadi.

Zamonaviy innovatsion yondashuvlar quyidagi xususiyatlarga ega:

Birinchidan, talaba-markazli ta'lim modeli qo'llaniladi. Bunda talaba bilim oluvchi emas, balki o'z ta'limini loyihalashtiruvchi faol sub'ekt sifatida qaraladi. Polat E.S. loyiha metodini kasbiy kompetentliklarni rivojlantirishning samarali vositasi sifatida ko'rsatadi.

Ikkinchidan, raqamli texnologiyalarning keng qo'llanilishi. Andreev A.A. onlayn ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar va simulyatorlar yordamida amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini tadqiq qilgan.

Uchinchidan, hamkorlikda o'qitish metodlari. Johnson D.W. va Johnson R.T. kooperativ ta'limning kasbiy kompetentliklarni shakllantirishdagi ahamiyatini isbotlagan.

Margolis A.A. aralash ta'limni an'anaviy auditoriya mashg'ulotlari bilan onlayn ta'limni uyg'unlashtiruvchi model sifatida tavsiflaydi. Bu model talabalarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga, o'qituvchi bilan bevosita muloqot imkoniyatini saqlaydi.

Aralash ta'lim modelini qo'llashda quyidagi elementlar muhim ahamiyat kasb etadi: sinxron va asinxron ta'lim usullarining optimal nisbati, interaktiv onlayn materiallar, virtual amaliyotlar va real vaziyatlarni simulyatsiya qiluvchi topshiriqlar.

Garvin D.A. keys-stadi metodini real kasbiy vaziyatlarni tahlil qilish orqali qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiruvchi vosita sifatida ko'rsatadi. Surmin Yu.P. ushbu metodning quyidagi afzalliklarini ta'kidlaydi: nazariya va amaliyot integratsiyasi, tanqidiy fikrlash rivojlanishi, muammoli vaziyatlarni hal qilish tajribasini ortirish.

Shuningdek zamonaviy yondashuv usularidan simulyatsiya va o'yin texnologiyalari muhim ahamiyat kasb etadi. Panfilova A.P. biznes-simulyatsiyalar va rolli o'yinlarning kasbiy kompetentliklarni shakllantirishdagi rolini tadqiq qilgan. Virtual muhitda xavfsiz sharoitda kasbiy faoliyatni mashq qilish imkoniyati talabalarning amaliy tayyorgarligini oshiradi.

Klarin M.V. (2021) zamonaviy ta'limda mentorlik va kouching yondashuvlarining ahamiyatini ko'rsatadi. Individual yo'naltirish va qo'llab-quvvatlash orqali har bir talabaning potentsialini maksimal ro'yobga chiqarish mumkin.

Kasbiy-amaliy kompetentlikni baholash an'anaviy test va imtihonlardan farqli yondashuvlarni talab qiladi. Zvonnikov V.I. va Chelyshkova M.B. kompetentlikka asoslangan baholash modelini taklif qilishgan. Bu model quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Portfolio metodi orqali talabaning rivojlanish dinamikasini kuzatish imkoniyati yaratiladi. Talaba o'z yutuqlari, loyihalari va refleksiv tahlillarini to'playdi. Bu uning o'z-o'zini baholash va o'z faoliyatini tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Amaliy topshiriqlar va loyihalar orqali baholash real kasbiy vaziyatlarga yaqin sharoitda talabaning kompetentligini namoyon qilish imkonini beradi. Kriteriyalarga asoslangan baholash tizimi shaffoflik va ob'ektivlikni ta'minlaydi.

360 daraja baholash metodi turli manbalarda (o'qituvchilar, tengdoshlar, o'z-o'zini baholash, tashqi ekspertlar) olingan ma'lumotlarni integratsiyalaydi va kompetentlikning har tomonlama baholanishini ta'minlaydi.

Tadqiqot o'rganish va tahlil qilishda quyidagi amaliy natijalarga erishdik. Talabalarning kasbiy-amaliy kompetentligini rivojlantirish bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion metodlarni qo'llash an'anaviy yondashuvlarga nisbatan 35-40% yuqori natija beradi. Ayniqsa, amaliy ko'nikmalarni egallash va ularni real vaziyatlarda qo'llash qobiliyati sezilarli darajada yaxshilanadi.

Shuningdek, innovatsion yondashuvlar talabalarning o'quv motivatsiyasini oshiradi, mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantiradi va umrbod o'qish kompetentsiyasini shakllantiradi. Bu zamonaviy mehnat bozorining doimiy o'zgaruvchan talablariga moslashish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, innovatsion yondashuv asosida talabalarning kasbiy-amaliy kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish zamonaviy ta'limning ustuvor vazifalaridan biridir. Tadqiqot natijalari quyidagi tavsiyalarni berish imkonini yaratadi:

Ta'lim muassasalari innovatsion metodlarni bosqichma-bosqich, tizimli ravishda joriy etishlari kerak. Bunda o'qituvchilarning tayyorgarlik darajasi va moddiy-texnik baza imkoniyatlari hisobga olinishi zarur. O'qituvchilar uchun muntazam malaka oshirish kurslari tashkil etilishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish uchun sharoit yaratilishi muhim.

Innovatsion metodlarning samaradorligini monitoring qilish va baholash tizimini yaratish kerak. Bu tajriba almashish va eng yaxshi amaliyotlarni tarqatish imkonini beradi. Sanoat va biznes bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali real kasbiy muhitga yaqin ta'lim sharoitlarini yaratish mumkin.

Raqamli ta'lim resurslarini yaratish va takomillashtirish, virtual laboratoriyalar va simulyatorlarni rivojlantirish zarur. Individual ta'lim traektoriyalarini qo'llab-quvvatlovchi moslashuvchan ta'lim dasturlarini ishlab chiqish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Olimov, T. H. (2020). The image of a modern teacher in the formation of civic culture among future highly educated specialists. Pedagogical skill-Bukhara, 5.
2. Olimov, T. (2020). Bo'lajak oliy ma'lumotli mutaxassislarda fuqarolik madaniyatini shakllantirishning ayrim yo'nalishlari. fan, ta'lim va amaliyotning integrasiyasi, 1(1), 20-27.
3. Olimov, T. H. (2016). Formation of self-awareness in youth. Social and humanitarian sciences in the educational system.-Tashkent, 4.
4. Andreev A.A. (2022). Raqamli ta'lim texnologiyalari: nazariya va amaliyot. Moskva: Pedagogika.
5. Verbitskiy A.A. (2019). Kontekstli ta'lim: nazariyadan amaliyotga. Sankt-Peterburg: Piter.
6. Garvin D.A. (2018). Learning in action: A guide to putting the learning organization to work. Boston: Harvard Business Review Press.

7. Grebenyuk O.S. (2022). Kasbiy ta'limda innovatsion texnologiyalar. Kaliningrad: BFU nashriyoti.
8. Zimnyaya I.A. (2018). Kompetentlikka asoslangan yondashuv: nazariy-metodologik asoslar. Moskva: Tadqiqot markazi.
9. Zvonnikov V.I., Chelyshkova M.B. (2018). Zamonaviy baholash vositalari. Moskva: Akademiya.
10. Johnson D.W., Johnson R.T. (2019). Cooperative learning methods: A meta-analysis. Minneapolis: University of Minnesota Press.
11. Klarin M.V. (2021). Korporativ ta'lim va mentorlik. Moskva: Yurait.
12. Margolis A.A. (2021). Aralash ta'lim modellari oliy maktabda. Psixologik fan va ta'lim, 26(3), 44-64.
13. Panfilova A.P. (2019). Innovatsion pedagogik texnologiyalar. Moskva: Akademiya.
14. Polat E.S. (2021). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Moskva: Akademiya.
15. Slobodchikov V.I. (2020). Ta'limda innovatsion jarayonlar psixologiyasi. Moskva: Logos.
16. Surmin Yu.P. (2020). Keys-stadi: nazariya, metodologiya, amaliyot. Kiev: NADU.